

Мср Мирослав Јаћимовић¹
Архив Војводине
Нови Сад

Добровољци из Сремског (Иришког) округа у Великом рату

Сажетак: Добровољачко питање у стогодишњици обележавања сећања на Први светски рат је посебно актуелно. Данашња територија АП Војводине и места по Војводини су дали велики број добровољаца за српску војску. Такође велики број словенског живља био је мобилисан на фронту широм европе за потребе аустроугарске оружане силе. Општина Ириг је са својих 12 места колико сада чини општину (укључујући и само место Ириг) и 5 насеља, сада у другом општина (у време после Првог светског рата у саставу општине Ириг) је по подацима који су ми били доступни дала близу две стотине добровољаца за српску војску, што бораца, што небораца. Сам Ириг је по именима и мени доступним подацима дао најмање 54 српска добровољца за српску војску и за овај страшни рат у који је била увучена и Србија. Табеларни списак је урађен на основу података из фонда 99. Комисија за ликвидацију аграрне реформе – Вуковар 1919-1941 (1919-1941) Архива Војводине у Новом Саду.

Кључне речи: Добровољци, Срем, општина Ириг, табеле, Први светски рат, архивска грађа, историја, Војводина, Србија, Аустро-Угарска.

Српски добровољац је имао веома значајну улогу током Великог рата. Томе у прилог сведочи и чињеница да је након повлачења српске војске преко Албаније, у зиму 1915. године, и по успостављању *Солунског фронта* једини могући начин попуне јединица био је на добровољној основи и то од емиграната, иселјеника, лица на школовању и студената, као и припадника јужнословенских народа нарочито оних са територија некадашње Аустроугарске. Долазак добровољаца у српску војску је био веома важан мотивациони елемент јер се тада у јединицама српске војске почео још израженије да доминира патриотизам, борба за слободу и сл.

Прва појава добровољаца је била путем пребега Срба и јужнословенских народа из Срема, Баната, Бачке, Барање, Далмације и Босне, углавном Срба из тих крајева, евидентан је већ од јула 1914. године. Међутим, нису искључиво Југословени или Јужни Словени помагали српски напор на почетку и током Првог светског рата. Одличан пример је група од 22 добровољаца, која је августа 1914. из Солуна допутовала у Србију, а у којој је било 5 Руса, један Литванац, док су остали већином били Бокељи.² Као у Србији, слична ситуација била је и у Црној Гори која је постала стециште избеглог народа из Херцеговине, Далмације и Лике, од којих су многи постали добровољци.³ Међу заробљеним аустро-угарским војницима, којих је већ након Церске битке (од 15. до 19.

¹ **Мирослав Јаћимовић**, Архив Војводине, Нови Сад, Србија; miroslav.j@arhivvojvodine.org.rs; miroslavjacimovic0@gmail.com;

² Лица настањена у Боки, Црној Гори.

³ Војна историја, Војноиздавачки завод, Београд, 1977, 125-6.

августа 1914) било 4.500, јавила се жеља за добровољно ступање у редове српске краљевске војске.⁴

Начелник српске Врховне команде војвода Радомир Путник такође је истакао потребу организовања добровољаца у борбене јединице. Проблем заробљеника решен је одлуком Владе Краљевине Србије од 21. октобра 1914, у којем је она разрадила званичан став:

„Ти ратни заробљеници и војнички бегунци могу се употребити за ратне операције:

- ако добровољно изјаве да то хоће;
- ако им се предочи да ће од часа када ступе у редове српске војске сматрани бити као издајнице ако их ухвате аустријске трупе и да губе од дана ступања у наше редове својство ратних заробљеника“.⁵

Што се тиче територија Срема, прва јасна појава сремских добровољаца везује се за оне који су прешли у Србију после повлачења Прве српске армије преко Саве, септембра 1914. Тада је формиран Сремски добровољачки одред, под командом поручника Игњата Кирхнера, који се у каснијим операцијама истакао дисциплином, борбеном иницијативом и великом храброшћу. У борбама при одбрани Београда октобра 1915. године скоро сав борацки састав изгинуо док је поручник Кирхнер том приликом тешко рањен.⁶ Родио се у Банату, од оца Немца и мајке Српкиње. У време анексије Босне и Херцеговине, 1908. године, Кирхнер је био поручник у аустроугарској војсци, али је искористио прву прилику и пребегао у Србију са целим водом својих војника. По избијању Првог светског рата Кирхнер се пријавио у добровољачки одред. Српска команда дала му је исти чин који је имао у аустроугарској армији (био је поручник) и поверила му команду над Сремским добровољачким одредом. Кирхнер је окупљао младиће из Срема и Баната. У почетку је одред имао 15 људи, али је убрзо бројао око 400 војника. Нажалост, живот је изгубио на Ускрс 1944. године приликом савезничког бомбардовања Београда. У добровољачким формацијама српске војске налазио се и одређени број жена добровољаца, па се поред нама свима познате Милунке Савић, у сремском добровољачком одреду налазила једна хероина: Наредник Софија Јовановић – добровољка у Сремском добровољачком у одреду поручника Кирхнера Игњата. Носилац је више српских и савезничких одликовања.⁷

Кад је реч о добровољцима Иришке области, треба истаћи да се општина Ириг и варошица Ириг налазе у централном делу Срема (АП Војводина, Република Србија), на јужним обронцима планине Фрушка Гора. Тренутно општину Ириг поред истоименог места сачињавају насеља: Врдник, Нерадин, Гргетег, Крушедол Прњавор, Крушедол село, Велика Ремета, Шатринци, Добродол, Ривица, Јазак и Мала Ремета. Након Првог светског рата, срез (општину) су чиниле још пет места, села у непосредној близини а то су: Марадик, Сремска Каменица, Бешеново, Раковац и Павловци.⁸

---

⁴ Владимир Баровић, Добровољно учешће у оружаним снагама Краљевине Србије као могући модел професионализације оружаних снага Републике Србије, Војно дело, број 2, Београд, 348-350.

⁵ Исто, 351.

⁶ Војна историја, 204.

⁷ Антоније Ђурић, Жене солунци говоре, Светигора, Цетиње 1998, 138.

⁸ Територија општине Ириг налази се на главној прометници магистралног пута М-21 и саобраћајно је добро повезана са околним емитивним центрима, првенствено Новим Садом и Београдом. Подручје општине смештено је између пет општина: Рума, Сремска Митровица, Беочин, Сремски Карловци и Инђија. Ириг налази се на највећој надморској висини од свих општинских центара у Војводини. Први пут у документима

По избијању Великог рата, становништво ове општине и места у околини Ирига, погодиле су све недеће које прати рат. Свакако у најтежем положају било је словенско, пре свега српско становништво јер се убрзо нашло у немилости Царске власти. Забрањен је рад српских друштава (било да су просветни, културни, политички) по Војводини а српски листови („Браник“, „Српство“, „Панчевачки гласник“, „Вршачки весник“, „Слобода“, „Садашњост“ и „Застава“) убрзо су по ратној прокламацији прекинули свој даљи рад. Исто су урадиле и српске политичке партије, о чему је извештен и сам председник угарске владе, гроф Иштван Тиса.⁹ У непосредној близини Ирига, Аустро-Угарска монархија је сместила *Шести* пешадијски пук са седиштем у Новом Саду и *Седамдесети* пешадијски пук са седиштем у Петроварадину. До августа 1914. мобилисано је близу 1.300.000 људи у царској војсци. У мирнодобској ситуацији војску је чинило око 450.000 људи. Велики проблем по државу и њену војску представљао је разнолики састав војника, јер су велики део чинили управо војници словенског порекла, и то Чеси, Словаци, Пољаци, јужнословенски народи, Румуни, па је проблем неразумевања немачког и мађарског језика био превелики. Доминирале су и културне разлике међу самим војницима.¹⁰

Иришки срез (општина) био је место којом су неколико пута пролазили војници Царске војске. Наиме, становништво округа је међу првима осетило последице рата који надолazi, јер се ово место налазило на траси пута који је водио од Новог Сада и Петроварадина преко Венца до Руме па даље у Србију, на правац ка Шапцу. У неколико дана су се у месту константно слушале понтонирске и артиљеријске јединице аустро-угарске војске, које су туда пролазиле. Непосредно после првих ратних дејстава и борби, Ирижани су били сведоци звукова са мачванског ратишта јер су се често чули тутњи топова и других ратних оруђа. Становништво је било и директан сведок страдања на Мачковом камену, Церу, Сави и Дрини јер је непосредна близина бојишта и места била јако мала.¹¹ Такође у Иригу је била смештена и болница где су довођени рањени са поменутих бојишта у Србији. У месту је тада лечен велик број рањених или болесних војника.

После краткотрајног продора српске војске током јесени 1914. године у Срем, ухапшен је велики број Срба са подручја Срема. Већина њих је интернирана у Петроварадин и смештена у већ припремљене логоре. У логору је било преко 2.000 лица. Неки су оптужени за велеиздају и изведени пред војни суд. Део лица је био осуђен на смрт и стрељан на Петроварадинској тврђави током септембра и октобра 1914. Године. Преки

Ириг се спомиње 1225. године. Све до краја XV века прошлост Ирига мало је позната. Крајем XV и почетком XVI века подижу се бројни манастири који представљају највећи драгуљ иришке општине. Ириг је на својеврстан начин био престоница фрушкогорских манастира. Од укупно шеснаест манастира, половина се налази на територији иришке општине. Око манастира настала су скоро сва насеља данашње општине Ириг. Раде Давидовић, Љупче Миљковић, Општина Ириг: географска монографија, Нови Сад 1995, 10-20.

⁹ Листови и удружења су били забрањени или су обустављени. Василије Крстић, *Историја српске штампе у Угарској (1791–1914)*, Нови Сад 1980, 286–300.

¹⁰ Мирослав Јаћимовић, Зборник радова са међународне конференције Архив, медији и култура сећања у Првом св. рату, Нови Сад 2014, 165.

¹¹ Милутин Станишић Вуксанов, Олујно доба, Хроника Ирига и околине, Нови Сад 1981, 98.

судови су иначе били страх и трепет по српско становништво у Монархији.¹² Овај догађај је у директној вези са битком на Легету, где су се на територији јужног Срема сукобиле српска и аустроугарска војска почетком септембра 1914. године. Након овог пораза српске војске, села и места са већинским српским становништвом била су на мети аустроугарске одмазде: Купиново, Шашинци, Вогањ, Јарак, Бешка, Ашања, Брестач, Буђановци, Голубинци, Земун, Инђија, Ириг, Пећинци, Попинци, Прогар, Прхово, Стари Бановци, Стара Пазова, Суботиште, Шимановци.

Многа од ових села задесио је терор у коме су паљене куће, па и читава насеља. Становништво је пљачкано, интернирано или одведено у логоре по Срему или оне злогласне у Плетерници, Вировитици, Вараждину, Белишћу, Осијеку, Араду, Трпињи, Борову и Нежидеру у Мађарској.¹³ Ни Ирижани нису били поштеђени, сумњива лица по аустро-угарску војску су хапшена већ по почетку рата а посебно после битке на Легету. Тај чин је појачао интернацију, посебно јер је установљено да је српско становништво у Срему помагало српску војску. По причању Ирижана кроз место је тада прошла и колона са 2.000 заробљених српских војника са ратишта којима су кришом дотурали храну и воду а касније и многа интернирана лица из јужних делова Срема које су аустро-угарске власти одводиле у логоре. Од српских заробљених војника су и сазнали исходе ранијих борби и догађаје везане за битке.¹⁴

Места везана за ову општину нису директно ратно била погођена, те и нису претрпела неку материјалну штету, јер нису била место директног сукоба две војске. Манастири су углавном сви били поштеђени, сем неколицине црквених лица која су била интернирана у логоре. Са тим у вези, изузетак у сваком смислу је био манастир Крушедол пошто је у њему сахрањен српски краљ Милан Обреновић. Цар Фрања Јосиф у знак добрих односа које су имали ова два владара обезбедио да војска посебно овај манастир заштити од било каквог угрожавања, лоповлука и сличних ствари.

Судбоносан догађај задесило је Ириг 16. септембра 1914. године када су аустро-угарске снаге спроводиле ухапшене сељаке из Доњег Товарника (насеље у општини Пећинци у Срему) у Петроварадин. Међу ухапшеним био је и један сеоски свештеник¹⁵ који је од силне изнемоглости прво пао, а затим је и био ликвидан на самом путу од Руме. У Иригу је осуђено и стрељано и 6 сељака из Шашинаца и Јарка под теретом издаје, јер су наводно указивали помоћ српској војсци. Ратни суд је заседао у згради иришке жандармеријске станице. Свештеник Дане Мишић, тог дана је био присутан кад су шесторица Срба лишени својих живота. Успео је да их исповеди и причести непосредно пред смрт а потом и да запише њихова имена. Страдали су: Георгије Ђоке Јовановић, Живан Шестановић и Душан Капетановић из Јарка, и Георгије Ђоке Марел, Обрад Радосављевић и Лазар Обровачки из Шашинаца.¹⁶

---

¹² Било је случајева да су Срби стрељани само зато што нису хтели да се подвргну регрутацији у царску армију.

¹³ Мирслав Јаћимовић, Зборник радова са међународне конференције Архив, медији и култура сећања у Првом св. рату, Нови Сад 2014, 166..

¹⁴ Милутин Станишић Вуксанов, Олујно доба, Хроника Ирига и околине, Нови Сад 1981, 98.

¹⁵ У питању је био Стеван Јовановић.

¹⁶ Милутин Станишић Вуксанов, Олујно доба, Хроника Ирига и околине, Нови Сад 1981, 99.

Све наведено али и многи други разлози, пре свега нежелећи да ратују против својих српских сународника и то у туђинској аустро-угарској униформи, је био повод да се велик број Ирижана пријави у редове српске војске. Званично формирање српских добровољачких јединица отпочело је у Русији новембра 1915. године. И пре настанка добровољачких јединица, Русија је помагала све оне јужне Словене који су желели да добровољно ступе у српску војску. Због тога је јула 1915. српска влада упутила у Русију делегацију да организује пребацивање јужнословенских ратних заробљеника који су изразили жељу да се у редовима српске војске боре против заједничког непријатеља.¹⁷

Списак дела добровољаца који су приступили српској војсци, за места садашње иришке општине, урађен је по подацима из регистра добровољаца којима је додељена аграрна земља на подручју комисије Вуковар (за Срем), а подаци су извучени из фонда бр 99, Архива Војводине. Сви подаци су формиран на основу места рођења добровољаца са статусом борац/неборац.¹⁸

Ириг (место), списак добровољаца:

Редни број:	Презиме:	Име оца:	Име:	Статус:
1	Бабић	Стевана	Стево	борац
2	Банковачки	Нестора	Илија	борац
3	Белић	Стевана	Ђорђе	борац
4	Барковић	Николе	Драгомир	борац
5	Гољевачки	Љубомира	Ђорђе	борац
6	Гудурић	Ђуре	Никола	борац
7	Гудурић	Ђорђа	Милош	неборац
8	Глушић	Павла	Дамјан	неборац
9	Гудурић	Кузмана	Марко	борац
10	Дамјановић	Васе	Дамјан	борац
11	Дамјановић	Јована	Стеван	борац
12	Ђурић	П.	Стеван	борац
13	Живковић	Љубомира	Светозар	борац
14	Зарић	Живана	Душан	борац
15	Казимироваћ	Милана	Стеван	борац
16	Козарев	Александра	Никола	борац
17	Касапски	Јована	Димитрије	борац
18	Милић	Митра	Бошко	Борац
19	Милутиновић	Петра	Ђока	борац
20	Милутиновић	Петра	Јован	борац
21	Марић	Аце	Петар	борац
22	Марић	Александра	Ђока	борац

¹⁷ Први добровољци у српској војсци су били и они Словене заробљени у Србији током кампање 1914. године. Исто тако је већ тада и велики број Срба стигао у редове српске војске из данашње Војводине, Лике, Кордуна, Далмације, Босне и Херцеговине.

¹⁸ Фонд 99. Комисија за ликвидацију аграрне реформе-Вуковар (1919–1941) Архив Војводине, Нови Сад.

23	Марић	Александра	Ђорђе	борац
24	Марић	/	Ђока мл.	неборац
25	Марић	Мише	Стеван	борац
26	Марић	Ђоке	Славко	неборац
27	Мијатовић	Саве	Михајло	борац
28	Мићашевић	Илије	Ђока	борац
29	Милинковић	Бранислава	Алекса	борац
30	Мирковић	Митра	Душан	борац
31	Мишкићевић	Косте	Лазар	борац
32	Мишљановић	Нилоле	Дамјан	борац
33	Мутибарић	Стевана	Светозар	борац
34	Недељковић	Ђоке	Ђорђе	борац
35	Обреновић	Ђорђа	Стеван	борац
36	Пантић	Љубомира	Петар	неборац
37	Поповић	Тоше	Стеван	борац
38	Радашевић	Јована	Петар	борац
39	Радивојевић	Тодора	Васа	борац
40	Радивојевић	Кузмана	Љубомир	борац
41	Рогулић	/	Никола	неборац
42	Радошевић	Николе	Крста	неборац
43	Савковић	Ђорђа	Јосим	борац
44	Секулић	Кузмана	Урош	борац
45	Станојевић	Симе	Ђорђе	борац
46	Станојевић	Митра	Јован	неборац
47	Хорватовић	Стевана	Душан	борац
48	Шућин	Петра	Никола	борац
49	Шућин	Петра	Панта	борац
50	Зарић	Лазара	Јован ¹⁹	борац
51	Јанковић	Милана	Филип	неборац
52	Клевернић	Љубомира	Марко	без уписа
53	Савковић	Ђорђа	Јосим	неборац
54	Тодоровић	Николе	Васа	борац

Бивши председник новосадске подружнице удружења потомака и поштовалаца ратних добровољаца ослободилачких ратова Србије и Црне горе од 1912-1918. Године, Михајло Стојаковић (1923-1997) чији се лични фонд налази у Архиву Војводине, под бројем Ф.496. Михајло је саставио списак српских ратних добровољаца из Срема који су били у саставу *Прве српске добровољачке дивизије* али и других. Он у свом истраживању наводи и један списак погинулих лица на Добруданском фронту. Напомињен да ови подаци нису званични подаци али се по великом труду који је уложио Михајло Стојаковић могу сматрати веома поузданим и релевантним.

Из Ирига се наводе:

1. Бабић Петар (Ириг), погинуо током 1916. године у Спаунару.²⁰

¹⁹ Добровољци од броја 50 до броја 54 у месту Ириг се налазе у регистру добровољаца који су факултативно откупили земљу (1939.) из фонда 99. Архив Војводине.

2. Ђурић Стеван (Ириг) погинуо 5.09.1916. године у Кокарци.²¹
 3. Јанковић Лазар (Ириг), погинуо 20.10.1916. у Амзачу.²²

Подаци које износи покојни Михајло Стојаковић, наводе укупно 56 лица са списка погинулих на Добруцанском ратишту. Са територије иришког среза су укупно девет особа, а из самом места ириг је наведених троје горе.²³ Колико је крвав био тај фронт, говоре и подаци које сам пронашао о губицима Прве српске добровољачке дивизије. За пример навешћу неколико места: Каракасин, 33 официра и 1360 војника, Хардали 11 официра и 694 војника, Кокарца 116 официра и 4234 војника итд. Међу погинулим, највише је било Срба, али и одређен број Хрвата, Словенаца и Чеха.²⁴

У делу *Олујно доба хроника Ирига и околине*, Милутин Станишић Вуксанов наводи да су многи Срби из Војводине, нарочито Срема одмах постали војници храбре балканске земље, Србије. Да су прошли Албанију, све до коначног ослобођења. Тако именом и презименом наводи: Митра Касапског, Марка и Милоша Гудурића, Николу и Драга Барковића. Такође аутор наводи и да је шездесет Ирижана ступило у српску војску након предаје Русима на Карпатима, док су служили у аустро-угарској униформи. Многа имена се поклапају са списком који сам лично табеларно у раду представио.²⁵

У наставку рада презентујем остала места иришке општине са списковима добровољаца и статусом који су носили (борац/неборац):

Велика Ремета (место), добровољац:

Редни број:	Презиме:	Име оца:	Име:	Статус:
1	Милутиновић	Стевана	Тодор	борац

Врдник (место), списак добровољаца:

Редни број:	Презиме:	Име оца:	Име:	Статус:
1	Аврамовић	Гавре	Јован	борац
2	Анђелић	Ђуре	Миленко	борац
3	Илкић	Васе	Никола	борац
4	Крстић	Васе	Нестор	неборац

²⁰ Није наведен на табеларном списку, а тачан датум погибије је начитак.

²¹ На табеларном списку је наведен.

²² Није наведен на табеларном списку, Ф.496, Архива Војводине, Нови Сад (Лични фонд Михајла Стојаковића), АК 2.

²³ По мојој скромној статистици се може извући закључак да је више од 5 % бораца изгубило живот из овог среза.

²⁴ Aleksandar S. Nedok, Sanitet dobrovoljačkog pokreta Južnih Slovena u Rusiji (1914–1919) –Vojnosanit Pregled 2013, 96.

²⁵ Подаци које користи Милутин Станишић Вуксанов, су вероватно преузети од Милана П. Костића, Иришког добротвора.

5	Крстић	Милоша	Стеван	неборац
6	Крстић	Мите	Стеван	неборац
7	Мирковић	Бранислава	Јован	борац
8	Недељковић	Ђоке	Јован	борац
9	Николић	Васе	Стеван	неборац
10	Обрадовић	Јоце	Живко	борац
11	Поповић	Ђоке	Сима	неборац
12	Сретић	Ђоке	Душан	борац
13	Сувајцић	Милоша	Митар	борац

Гргетег (место), списак добровољаца:

Редни број:	Презиме:	Име оца:	Име:	Статус:
1	Милутиновић	Михајла	Стеван	борац
2	Павловић	Тоше	Игњат	борац
3	Пушић	Ђоке	Милан	неборац

Добродол – нема података

Јазак (место), списак добровољаца:

Редни број:	Презиме:	Име оца:	Име:	Статус:
1	Вукашиновић	Петра	Божидар	борац
2	Гавриловић	Тодора	Дамјан	борац
3	Грковић	Милана	Радован	борац
4	Јовановић	Младена	Миливој	борац
5	Јовановић	Живана	Ђока	неборац
6	Јовановић	Аркадија	Јован	неборац
7	Јовановић	Живана	Васа	борац
8	Јовановић	Дамјана	Живан	борац
9	Ковачевић	Саве	Лазар	борац
10	Михајловић	Стевана	Кузман	неборац
11	Михајловић	Стевана	Бранко	борац
12	Миличевић	Бошка	Никола	неборац
13	Мићашевић	Тодора	Стеван	борац
14	Мирковић	Кузмана	Милан	борац
15	Мирковић	Кузмана	Мирко	неборац
16	Мирковић	Кузмана	Павле	борац
17	Мајсторчић	Јефте	Миленко	борац
18	Нешковић	Петра	Петар	борац
19	Недић	Ђорђа	Милан	борац

20	Недић	/	Лазар?	непознато
21	Патаковић	Ђоке	Живко	борац
22	Поповић	Лазара	Паја	борац
23	Радојчић	Јована	Миливој	борац
24	Стричевић	/	Светозар ²⁶	борац
25	Цвејановић	Живана	Дако ²⁷	борац

Крушедол (место), списак добровољаца:

Редни број:	Презиме:	Име оца:	Име:	Статус:
1	Вукмировић	Петра	Душан	борац
2	Васић	Кузмана	Јован	борац
3	Гајић	Павла	Илија	борац
4	Гавриловић	Милана	Панта	борац
5	Јовичић	Стевана	Богољуб	борац
6	Јовичић	Веселина	Јефта	борац
7	Јанковић	Глише	Марко	неборац
8	Келијашевић	Васе	Гавра	борац
9	Којић	Боже	Лука	борац
10	Марковић	/	Данило ²⁸	борац
11	Мисиркић	Недељко	Сава	борац
12	Радиновић	Богдана	Кузман	борац
13	Стојковић	Лазара	Алекса	борац
14	Суботић	Влајка	Здравко	борац
15	Трифунковић	Милорада	Жарко	борац
16	Шпадијер	Јована	Стојан	борац

Крушедол Прњавор (место), списак добровољаца:²⁹

Редни број:	Презиме:	Име оца:	Име:	Статус:
1	Ђурђевић	Уроша	Недељко	борац
2	Летић	Танасија	Алекс.	борац
3	Леонтијевић	Кузмана Илија	Арон	борац
4	Милин	Јована	Лазар	борац
5	Рудић	Ђуре	Стеван	борац

²⁶ Наводи се његова удова Зорка.

²⁷ Вероватно Дарко.

²⁸ Наследник кћи Катица

²⁹ Истражујући фонд 99, подаци о добровољцима за Крушедол и Крушедол Прњавор су помешани, тако да је могуће да су појединци грешком записани у суседном месту. Ово је случај код нпр: Јанковић Глише Марка.

Мала Ремета (место), списак добровољаца:

Редни број:	Презиме:	Име оца:	Име:	Статус:
1	Бањац	Илије	Дамјан	борац
2	Јовановић	Светозара	Димитрије	неборац
3	Кирјаковић	Павла	Ђорђе	борац
4	Радосављевић	Стевана	Миша	неборац
5	Степановић	Велимира	Милорад	борац
6	Степановић	Живана	Димитрије	борац
7	Теодоровић	Милана	Веселин	неборац

Нерадин (место), списак добровољаца:

Редни број:	Презиме:	Име оца:	Име:	Статус:
1	Аврамовић	Алимпија	Тоша	борац
2	Дивљаковић	Стевана	Лука	борац
3	Живковић	Стевана	Дамјан	борац
4	Јанковић	Каре	Божа	борац
5	Јанковић	Душана	Жика	борац
6	Јосимовић	Јоце	Петар	борац
7	Јанковић	Милана	Панта	неборац
8	Каралић	Стевана	Лазар	борац
9	Косанић	Саве	Никола	борац
10	Рашковић	Ђоке	Сава	борац
11	Суботић	Јоце	Живан	борац

Ривица (место), списак добровољаца:

Редни број:	Презиме:	Име оца:	Име:	Статус:
1	Анђелић	Милоша	Лазар	неборац
2	Дакић	Добривоја	Јеремија	неборац
3	Ердељац	Ђоке	Милош	борац
4	Макленовић	Стевана	Петар	неборац
5	Машић	Петра	Бошко	борац
6	Нешковић	Петра	Ђока	борац
7	Пузић	Лазара	Стеван	борац
8	Петричевић	Васе	Божидар	борац
9	Смиљанић	Ђоке	Светозар	борац
10	Ђирић	Ђоке	Стеван	неборац

Шатринци (место), списак добровољаца:

Редни број:	Презиме:	Име оца:	Име:	Статус:
1	Бранковић	Живана	Ђока	неборац
2	Вуковић	Персе	Јован	борац
3	Станковић	Саве	Лазар	борац

Законом о добровољцима сачињеним након Првог светског рата било је предвиђено да ови људи за учешће и допринос који су дали у рату буду награђени материјално, углавном земљом (касније су у обзир долазиле и обвезнице). По закону (из новембра 1928. године) делило им се неколико јутара земље, најчешће 6 или 8 али било је случајева да су добијали по 1,2,3,4 јутара. За то је пример манастир Гргетег, тј. његов посед по ком су Нерадинци и Гргетежани добијали као добровољци ову пољопривредну земљу. Било је случајева да имућне особе нису могли добити земљу, иако су били добровољци у рату. Наиме, постоји пример добровољца Милана Јовановића, погинулог у рату а који није добио земљу јер му је отац био имућан. Примери Паје Аврамовића и других говоре о великом броју оних који су морали да доказују да су им синови погинули у рату, односно да су били припадници српске добровољачке јединице, у противном били су ономогућени да добију земљу.³⁰

Резиме: Добровољачко питање у стогодишњици обележавања почетка Првог светског рата је посебно актуелно. Данашња територија АП Војводине и места по Војводини су дали велики број добровољаца за српску војску. Такође велики број словенског живља је био мобилисан на фронту широм европе за потребе Аустроугарске оружане силе. Поједини заробљеници, па и дезертери из те војске чинили су прве добровољце српске армије. Што се тиче територија Срема, прва јасна појава сремских добровољаца везује се за оне који су прешли у Србију после повлачења Прве српске армије преко Саве, септембра 1914. Тада је формиран Сремски добровољачки одред, под командом поручника Игњата Кирхнера. Општина Ириг је са својих 12 места колико је сада чини општину (укључујући и Ириг) је по подацима које су мени биле доступне дала 154 добровољаца, што бораца, што небораца. Сам Ириг је по именима који су мени били достуни дао најмање 54 српска добровољаца за српску војску. Списак је урађен на основу података из Фонда 99. Комисија за ликвидацију аграрне реформе – Вуковар 1919-1941 (1919-1941) Архива Војводине у Новом Саду.

³⁰ За пет места (Бешеново, Марадик и Сремска Каменица, Раковац, Павловци) које су некада чиниле општину (срез) Ириг сам такође урадио табеларни приказ и списак добровољаца али ће они бити накнадно објављени у једном од научних радова које припремам у будућности. Архив Војводине, Фонд 99, АК 35-41.

Miroslav Jaćimović MA

VOLUNTEERS OF SREM (IRIG) COUNTY IN THE GREAT WAR.

Summary: Volunteer question in the centenary celebration of the beginning of First World War is particularly topical. Territory of the Autonomous Province of Vojvodina and places in Vojvodina have given a large number of war volunteers for a Serbian army. Also a large number of Slovenian population (Slavs) was mobilized to the front across Europe for the purposes of the Austro-Hungarian armed forces. Some prisoners, including deserters from this army made the first volunteers of the Serbian army. The first clear appearance of volunteers in Srem especially for those who have crossed into Serbia after the withdrawal of the First Serbian Army over the Sava River, in September 1914. Soon after, it was created Srem volunteer unit, under the command of Lieutenant Ignjat Kirhner. Township Irig with 12 places which form the municipality (including Irig) according to the data that have been available to us, gave 154 volunteers, as combatants, as non-combatants. Town Irig by the names that were available for our work, given at least 54 Serbian volunteers for the Serbian army. The list was made based on data from the Fund 99, The Commission for the liquidation of the agrarian reform - Vukovar 1919–1941 (1919–1941) Archive of Vojvodina in Novi Sad.